

Latvijas Republikas Senāts

LĒMUMS

Rīgā 2025. gada 1. augustā

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Aija Branta, senatores Irīna Jansone un Sandra Kaija

rakstveida procesā izskatīja krimināllietu sakarā arapsūdzētā /Persona A/ aizstāvja zvērināta advokāta Raivja Stumberga kasācijas sūdzībupar Latgales apgabaltiesas 2024. gada 24. aprīļa spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Ar Rēzeknes tiesas 2023. gada 16. janvāra spriedumu

[1.1] /Persona A/, personas kods /personas kods/,

atzīts par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā pēc Krimināllikuma 218. panta otrās daļas un attaisnots.

[1.2] Atcelts /Persona A/ piemērotais drošības līdzeklis – uzturēšanās noteiktā vietā.

[1.3] Atcelts arests /Persona A/ piederošajām:

sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Nosaukums A”, reģistrācijas Nr. /reģistrācijas numurs/, (turpmāk – SIA „Nosaukums A”) 10 kapitāldaļām;

sabiedrības ar ierobežotu atbildību „Nosaukums B”, reģistrācijas Nr. /reģistrācijas numurs/, 818151 kapitāldaļām.

[2] Pirmstiesas kriminālprocesā /Persona A/ celta apsūdzība pēc Krimināllikuma 218. panta otrās daļas par izvairīšanos no nodokļu nomaksas, nodarot zaudējumus valstij lielā apmērā.

[3] Ar Latgales apgabaltiesas 2024. gada 24. aprīļa spriedumu, iztiesājot krimināllietu sakarā ar Austrumlatgales prokuratūras prokurora Romāna Mikažāna apelācijas protestu, Rēzeknes tiesas 2023. gada 16. janvāra spriedums atcelts daļā par /Persona A/ atzīšanu par nevainīgu pret viņu celtajā apsūdzībā un attaisnošanu.

/Persona A/ atzīts par vainīgu Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā un sodīts ar naudas sodu 11 minimālo mēnešalgu apmērā, tas ir, 7 700euro, atņemot tiesības ieņemt valdes locekļa amatus komercsabiedrībās uz 2 gadiem.

Pārējā daļā pirmās instances tiesas spriedums atstāts negrozīts.

[4] Par Latgales apgabaltiesas 2024. gada 24. aprīļa spriedumu apsūdzētā /Persona A/ aizstāvis R. Stumbergs iesniedzis kasācijas sūdzību, kurā lūdz atcelt apelācijas instances tiesas spriedumu pilnībā un nosūtīt lietu jaunai izskatīšanai apelācijas instances tiesā sakarā ar pieļautiem Kriminālprocesa likuma 15. panta, 124. panta piektās daļas, 511. panta otrās daļas, 527. panta otrās daļas 1. punkta, 564. panta ceturtās daļas pārkāpumiem, kas atzīstami par būtiskiem pārkāpumiem Kriminālprocesa likuma 575. panta trešās daļas izpratnē.

Kasācijas sūdzība pamatota ar turpmāk norādītajiem argumentiem.

[4.1] Apelācijas instances tiesa nepamatoti atzinusi, ka apsūdzētā /Persona A/ nodarījumā ir viņam inkriminētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvā puse.

Atzīstot apsūdzēto par vainīgu Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā paredzētajā noziedzīgajā nodarījumā, apelācijas instances tiesa nav izvērtējusi lietā esošos pierādījumus, kā arī aizstāvja tiesas sēdē izvirzītos argumentus.

Konstatējot, ka apsūdzētajam bija nolūks izvairīties no nodokļu nomaksas, apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā, ka apsūdzībā norādītajā laikā SIA „Nosaukums A/” nepietika finanšu līdzekļu, lai savlaicīgi nomaksātu visus nodokļus valsts budžetā. Neizvērtējot lietā esošos pierādījumus, tai skaitā SIA „Nosaukums A/” bankas konta pārskata izdrukā ietvertās ziņas, Valsts ieņēmumu dienesta (turpmāk – VID) lēmumus, kas pieņemti attiecībā uz SIA „Nosaukums A/” saistītajiem uzņēmumiem – SIA „Nosaukums C/” un SIA „Nosaukums D/” –, un to ietekmi uz SIA „Nosaukums A/” saimniecisko darbību, apsūdzētā /Persona A/ 2016. gada lūgumu VID par nodokļu parāda sadalīšanu termiņos, VID 2017. gada 18. oktobra lēmumu par atbalsta pasākumu piemērošanu SIA „Nosaukums A/”, kā arī liecinieku liecības, apelācijas instances tiesa kļūdaini izpratusi Krimināllikuma 218. panta otrās daļas dispozīcijā ietvertā jēdziena „izvairīšanās no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas” saturu.

Turklāt apelācijas instances tiesa nav ņēmusi vērā likuma „Par nodokļiem un nodevām” 15. panta trešās daļas 6. punktu, no kura satura secināms, ka darbinieku prasījumu apmierināšanai ir prioritāra nozīme salīdzinājumā ar pienākumu savlaicīgi nomaksāt nodokļus valsts budžetā.

[4.2] Apelācijas instances tiesa nepamatoti nav piešķīrusi nozīmi arī apstāklim, ka vienošanos ar VID par nodokļu samaksu /Persona A/ noslēdzis pirms atzīšanas par aizdomās turēto šajā kriminālprocesā.

Motīvu daļa

[5] Ņemot vērā aizstāvja kasācijas sūdzībā izvirzītos argumentus, kasācijas instances tiesai ir jāsniedz atbilde: 1) vai apelācijas instances tiesa ir pieļāvusi Kriminālprocesa likuma 574. panta 2. punktā norādīto pārkāpumu, konstatējot Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi; 2) vai apelācijas instances tiesa savu atzinumu ir pamatojusi atbilstoši Kriminālprocesa likumā noteiktajām prasībām.

[5.1] Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā paredzēta atbildība gan par darbību, tas ir, par ienākumu, peļņas vai citu ar nodokli apliekamo objektu slēpšanu vai samazināšanu, gan par bezdarbību, tas ir, par izvairīšanos no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas. Apsūdzētajam /Persona A/ inkriminēta izvairīšanās no nodokļu nomaksas bezdarbības veidā.

Saskaņā ar likuma „Par nodokļiem un nodevām” 1. panta 14. punktu izvairīšanās no nodokļu vai nodevu maksāšanas ir [...] jebkura apzināta darbība vai bezdarbība, kuras dēļ nodokļi vai nodevas nav samaksātas pilnā apmērā vai daļēji. Savukārt, ja izvairīšanās no nodokļu nomaksas notikusi bezdarbības veidā, noziedzīgā nodarījuma sastāvu veido likuma „Par nodokļiem un nodevām” 15. panta pirmās daļas 2. punktā noteiktā nodokļu maksāšanas pienākumu nepildīšana, proti, noteiktā termiņā un pilnā apmērā nomaksāt nodokļus (*Senāta 2020. gada 22. maija lēmuma lietā Nr. SKK-17/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0522.15830014115.4.L](#), 6.2. punkts*).

Senāta praksē atzīts, ka ar bezdarbību krimināltiesiskā nozīmē jāsaprot apzināta, personas gribai atbilstoša pasīva, kaitīga un prettiesiska uzvedība, kas izpaudusies noteiktu tiesisku pienākumu neveikšanā, kā rezultātā izdarīts Krimināllikuma Sevišķajā daļā paredzēts apdraudējums ar likumu aizsargātām interesēm, proti, noziedzīgs

nodarījums (Senāta 2022. gada 20. janvāra lēmuma lietā Nr. SKK-12/2022,[ECLI:LV:AT:2022:0120.15830204510.4.L](#), 6.2. punkts; 2019. gada 31. oktobra lēmuma lietā Nr. SKK-373/2019,[ECLI:LV:AT:2019:1031.15830020813.4.L](#), 9. punkts).

Izvairīšanās no nodokļu nomaksas kopumā uzskatāma par pabeigtu ar nodokļa faktiskās nenomaksāšanas brīdi, proti, ar nodokļa iemaksāšanas termiņa par noteiktu taksācijas periodu iestāšanos, kad vai nu vispār netiek nomaksāts nodoklis vai tam pielīdzinātais maksājums, vai arī tas tiek nomaksāts daļēji (Senāta 2020. gada 22. maija lēmuma lietā Nr. SKK-17/2020,[ECLI:LV:AT:2020:0522.15830014115.4.L](#), 6.2. punkts, 2018. gada 16. janvāra lēmuma lietā Nr. SKK-4/2018,[ECLI:LV:AT:2018:0116.15830003512.2.L](#), 10.3. punkts).

Tādējādi no minētajām tiesību normām, kā arī Senāta judikatūrā paustajām atziņām konstatējams nodokļu nomaksas obligātais raksturs – iestājoties aprēķināto nodokļu nomaksas termiņam, nodokļu maksātājam ir pienākums samaksāt aprēķinātos nodokļus un nodevas pilnā apmērā.

Krimināllikuma 218. pantā paredzētais noziedzīgais nodarījums no subjektīvās puses ir tišs noziegums, ko raksturo tiešs nodoms, proti, persona rīkojas ar konkrētu mērķi – izvairīties no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas.

Senāta judikatūrā ir atzīts, ka Krimināllikuma 218. panta otrās daļas izpratnē bezdarbība kā izvairīšanās no nodokļu vai tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas tiek pieļauta tikai tajā gadījumā, ja konstatējama ļaunprātīga noteiktu tiesisku pienākumu nepildīšana, proti, pastāvot reālai iespējai tos pildīt, un tā rezultātā valstij vai pašvaldībai nodarot zaudējumus lielā apmērā. Savukārt jautājums, vai personai, kura atbildīga par nodokļu nomaksu, bija iespējams izpildīt viņai uzlikto pienākumu un novērst kaitīgās sekas, ir jāizlemj, vērtējot lietā iegūtos pierādījumus (Senāta 2022. gada 20. janvāra lēmums lietā Nr. SKK-12/2022,[ECLI:V:AT:2022:0120.15830204510.4.L](#)).

[5.2] Senāts konstatē, ka apelācijas instances tiesa ir izvērtējusi lietā esošos pierādījumus, tai skaitā: 1) SIA „Nosaukums A” pievienotās vērtības nodokļu deklarācijas; 2) 2017. gada 11., 20. janvāra un 13. jūlija izdrukas par SIA „Nosaukums A” iedzīvotāju ienākuma, valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu, iekšzemes pievienotās vērtības un uzņēmējdarbības riska valsts nodevu pamatparādiem un nokavējuma naudu; 3) 2017. gada 9. februāra izdrukas no SIA „Nosaukums A” konta pārskata; 4) 2017. gada 4. decembra SIA „Nosaukums A” apgrozījuma pārskata apskates protokolā fiksētās ziņas par faktiem; 5) 2017. gada 14. jūnija un 22. septembra izdrukas par nodokļu maksātāja SIA „Nosaukums A” piedziņas lietu; 6) VID 2016. gada 20. jūlija lēmumu, ar kuru atstāts bez izskatīšanas /Persona A/ iesniegums par nokavēto nodokļu maksājumu labprātīgu samaksu; 7) VID 2021. gada 9. jūlija nodokļu aprēķinu par SIA „Nosaukums A” nodarītajiem zaudējumiem valsts budžetam; 8) liecinieku /Persona B/, /Persona C/, /Persona D/, /Persona E/, /Persona F/ liecības, no kurām konstatējams, ka vairākus gadus par viņiem nebija maksātas sociālās iemaksas; 9) cietušā VID pārstāves liecības tiesas sēdē par SIA „Nosaukums A” nodokļu parāda veidošanās mehānismu.

Izvērtējusi minētos pierādījumus, apelācijas instances tiesa konstatējusi, ka apsūdzētais /Persona A/, būdams SIA „Nosaukums A” valdes loceklis, veica saimniecisko darbību, rīkojās ar uzņēmuma naudas līdzekļiem, parakstīja sabiedrības dokumentus un likumā noteiktajā termiņā sistemātiski iesniedza nodokļu administrācijai – VID Elektroniskās deklarēšanas sistēmā – likumā noteiktās deklarācijas, ziņojumus un pārskatus par paša aprēķinātajiem nodokļiem, bet laikā no 2014. gada 1. aprīļa līdz 2016. gada 31. decembrim, neievērojot likumā noteikto nodokļu maksātāja amatpersonas pienākumu noteiktā termiņā un pilnā apjomā nomaksāt nodokļus un nodevas, nenomaksāja valsts budžetā nodokļus, nodarot valstij zaudējumus lielā apmērā 67 793,89euro.

Apelācijas instances tiesa secinājusi, ka apsūdzētā /Persona A/ kā SIA „Nosaukums A” valdes locekļa bezdarbība, proti, likumā noteiktā nodokļu maksāšanas pienākuma ļaunprātīga nepildīšana – noteiktā termiņā un pilnā apmērā nomaksāt nodokļus –, ir tiešā cēloņsakarībā ar valstij nodarīto mantisko kaitējumu lielā apmērā un atzinusi, ka apsūdzētā /Persona A/ darbības ir visas nepieciešamās un obligātās Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva pazīmes, tai skaitā subjektīvā puse, un apsūdzētais ārpus saprātīgām šaubām atzīstams par vainīgu viņam inkriminētajā noziedzīgajā nodarījumā.

Senāts atzīst, ka secinājumu par Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvās puses esību apelācijas instances tiesa izdarījusi, pamatojoties uz lietā esošajiem pierādījumiem, izvērtējot tos kopumā un savstarpējā saistībā ar nodokļu nomaksu reglamentējošajām likuma normām.

Atspēkojot aizstāvja apgalvojumus, ka /Persona A/ nav bijis nodoma izvairīties no nodokļu un tiem pielīdzināto maksājumu nomaksas, bet to nomaksu savlaicīgi nav veicis finansiālo grūtību dēļ, apelācijas instances tiesa, pamatojoties uz lietā esošajiem pierādījumiem, atzinusi, ka SIA „Nosaukums A” bija iespējams izpildīt tai uzlikto pienākumu un novērst kaitīgās sekas. Apelācijas instances tiesa secinājusi, ka no apsūdzētā /Persona A/ liecībām un SIA „Nosaukums A” bankas konta pārskata konstatējams, ka laikā no 2014. gada sākuma līdz 2016. gada beigām SIA „Nosaukums A” bija nonākusi finansiālās grūtībās. Tomēr, lai nodrošinātu un uzturētu tās saimniecisko darbību, SIA „Nosaukums A” no 2014. gada 18. marta līdz 3. maijam aizņēmas finanšu līdzekļus no tai saistītajiem uzņēmumiem – SIA „Nosaukums C” un SIA „Nosaukums D” – pavisam 45 912,19euro. Tādējādi SIA „Nosaukums A” bija iespēja izpildīt tai uzlikto pienākumu un novērst kaitīgās sekas, jo tās rīcībā bija finanšu līdzekļi. Lai arī līdzekļi tika iegūti kā aizdevums, tomēr SIA „Nosaukums A” tos nenovirzīja likumā „Par nodokļiem un nodevām” uzliktā pienākuma pildīšanai, tas ir, likumā noteikto nodokļu nomaksai, bet novirzīja saimnieciskās darbības uzturēšanai.

Līdz ar to apelācijas instances tiesa atzinusi, ka tādējādi apstiprinās apsūdzētā /Persona A/ tiešs nodoms – nenomaksāt nodokļus un turpināt saimniecisko darbību.

Uzsverot nodokļu maksājumu prioritāti, Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir atzinusi, ka efektīva nodokļu iekasēšana ir svarīga valsts finansiālā interese (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002. gada 23. jūlija sprieduma lietā „Janosevic v. Sweden”, iesnieguma Nr.34619/97, 103.-104. punkts*).

Arī Senāts jau iepriekš paudis atziņu, ka nodokļu nomaksai ir prioritāra nozīme un sabiedrības intereses saņemt budžetā nodokļu maksājumus laikus un pilnā apjomā prevalē pār indivīda interesēm komercdarbības nodrošināšanā, jo efektīva nodokļu iekasēšana ir viens no svarīgākajiem priekšnosacījumiem, lai valsts spētu pildīt savas funkcijas un pienākumus pret sabiedrību (*Senāta 2020. gada 22. maija lēmums lietā Nr. SKK-17/2020, [ECLI:LV:AT:2020:0522.15830014115.4.L](#); 2021. gada 15. janvāra lēmums lietā Nr. SKK-74/2021, [ECLI:LV:AT:2021:0115.15830002115.10.L](#)*).

Tāpēc nav izšķirošas nozīmes, kādām saimnieciskām darbībām apsūdzētais /Persona A/ kā SIA „Nosaukums A” valdes loceklis ir novirzījis iegūtos finanšu līdzekļus, bet būtiski ir konstatēt, vai viņa rīcībā šādi līdzekļi ir bijuši un vai tie ir novirzīti noteiktu tiesisko pienākumu izpildei – nodokļu nomaksai noteiktā termiņā un pilnā apmērā.

[5.3] No lietas materiāliem izriet, ka apsūdzētais /Persona A/ 2016. gada jūnijā bija vērsies VID ar lūgumu par nodokļu parāda sadalīšanu termiņos, lūgums ticis noraidīts pieteikuma iesniegšanas termiņa nokavējuma dēļ, bet vēlāk – 2017. gada oktobrī – apsūdzētais noslēdzis vienošanos ar Valsts ieņēmumu dienestu par nodokļu samaksu. No lietas materiāliem arī konstatējams, ka kriminālprocess uzsākts 2017. gada 13. janvārī, bet apsūdzētais atzīts par aizdomās turēto 2017. gada 21. decembrī.

Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā paredzētais noziedzīgais nodarījums ir ar materiālu sastāvu, kas nozīmē, ka jākonstatē noziedzīgā nodarījuma sekas – valstij vai pašvaldībai nodarīts zaudējums lielā apmērā nesaņemto vai daļēji saņemto nodokļu maksājumu veidā (*prakses apkopojums „Tiesu prakse lietās par noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanu un par izvairīšanos no nodokļu maksāšanas”*).

Senāts atzīst, ka izskatāmajā lietā nav nozīmes apstāklim, ka /Persona A/ noslēdza vienošanos ar VID par nodokļu samaksu pirms atzīšanas par aizdomās turēto šajā kriminālprocesā, jo būtisks ir brīdis, kad ir izdarīts Krimināllikuma Sevišķajā daļā paredzētais apdraudējums ar likumu aizsargātajām interesēm, par ko ir uzsākts kriminālprocess. Atbilstoši apsūdzībā norādītajam: 1) iedzīvotāju ienākuma nodokļa parāds sāka veidoties 2014. gada 15. aprīlī; 2) valsts sociālās apdrošināšanas obligāto iemaksu parāds – 2014. gada 26. maijā; 3) pievienotās vērtības nodokļa parāds – 2015. gada 20. jūlijā un 4) uzņēmējdarbības riska nodevas parāds – 2015. gada 15. jūnijā.

[5.4] Senātam nav pamata apšaubīt apelācijas instances tiesas atzinumus, apsūdzētā /Persona A/ darbībās konstatējot Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma sastāva subjektīvo pusi. Tiesa savus atzinumus pamatojusi ar lietā esošajiem pierādījumiem, kas izvērtēti atbilstoši Kriminālprocesa likumā noteiktajām prasībām, kā arī norādījusi likumus, uz kuriem tā pamatojusies. Kriminālprocesa likuma būtiskus pārkāpumus pierādījumu vērtēšanā, kas varētu ietekmēt tiesas nolēmuma pamatotību, Senāts nekonstatē. Lietas taisnīgai izspriešanai būtiskos jautājumus apelācijas instances tiesa ir izvērtējusi un tās argumentu izklāsta apjoms ļauj saprast, kā tiesa nonākusi pie konkrēta atzinuma, konstatējot Krimināllikuma 218. panta otrajā daļā paredzētā noziedzīgā nodarījuma subjektīvo pusi.

Līdz ar to Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas lēmums atbilst Kriminālprocesa likuma 511. panta otrās daļas, 512. panta pirmās un otrās daļas, 527. pantam un 564. panta ceturtās daļas prasībām, tai skaitā prasībai par motivētu nolēmumu. Iztiesājot lietu, apelācijas instances tiesa nav pieļāvusi Krimināllikuma pārkāpumus un Kriminālprocesa likuma būtiskus pārkāpumus, kas varētu būt par pamatu apelācijas instances tiesas nolēmuma atcelšanai vai grozīšanai.

Savukārt apsūdzētā /Persona A/ aizstāvja R. Stumberga kasācijas sūdzībā paustie argumenti ir saistīti ar citādu izpratni par pierādījumu vērtējumu, nevis ar apelācijas instances tiesas pieļautu Krimināllikuma pārkāpumu vai Kriminālprocesa likuma būtisku pārkāpumu.

[6] Ievērojot minēto apsvērumu kopumu, Senāts atzīst, ka apelācijas instances tiesas spriedums atstājams negrozīts, bet apsūdzētā /Persona A/ aizstāvja R. Stumberga kasācijas sūdzība ir noraidāma.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Kriminālprocesa likuma 585. pantu un 587. panta pirmās daļas 1. punktu, Senāts
nolēma

atstāt negrozītu Latgales apgabaltiesas 2024. gada 24. aprīļaspriedumu, bet apsūdzētā /Persona A/ aizstāvja Raivja Stumberga kasācijas sūdzību noraidīt.

Lēmums nav pārsūdzams.

A. Branta I. Jansone S. Kaija